SUMMO ADSPIRANTE ARCHIATRO!

DISSERTATIO MEDICA
DE
GIBBERE,

Quam,

DECRETO ET AUTORITATE
Inclyti & Gratiosissimi Senatus Medici
in Illustri & florentissimâ
SERENISSIMORUM SAXONIÆ DUCUM
Academiâ SALANA,
SUB CLYPEO
Nobilissimi & Excellentissimi

DN. GEORGII WOLFF-
GANGI WEDELII,
Med. Doct. ac Theoret. Professoris Publici,
Archiatri Saxonici, S.R.I. Naturæ Curiosorum Adjuncti,
& Academ. Recuperatorum in Italia Collegæ,
Domini Mæcenatis, Præceptoris ac studiorum suorum Promotoris omni observantiæ honorisq; cultu ætatem suspiciendi,
publicæ divæ artis Sectatorum censuræ submittit
ad diem Maji Anno M DC LXXXI.
in Auditorio Medicorum
RIDERICUS Käseberg/ BURGTORP. CELL.
AUTOR & RESPONDENS.

JENÆ, TYPIS VIDUÆ SAMUELIS KREBSII.

I. N. J.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

GEometræ eſt non tantùm lineas rectas, ſed etiam curvas dimenſioni ſuæ ſubjicere, & ſuperficies gibbas æquè ac planas conſiderare. Illis inſudare tanta gloria non eſt, cum uniformes ſint & naturales; natura enim agit breviſſimis, id eſt, lineis rectis. His verò incumbere, eas emetiri & ad rectas reducere, hoc opus, hic labor eſt. Cum enim ſint naturæ quaſi anomala & multis modis variari poſſint, major requiritur induſtria, majusque ingenii acumen, quod tamen maxima comitatur jucunditas.

Quanta, quæſo, voluptas eſt in Saturno obſervare gibbum illud, quod ſive annulum ſive anſulas ſive laterones dicere velis, nobis perinde eſt? Quæ jucunditas in lunâ cernere inæqualitates illas, quas montes vallesque eſſe volunt? Ut nunc taceam terræ gibboſitates, quas Geometra practicus ſummo cum labore, ferro atque igne ſolo æquare interdum laborat.

Æſculapii filios qui cum Geometris conferre intendit, à ſcopo forſitan non aberrat. Ii enim non duntaxat circa fabricam corporis humani erectam, ſed & curvam verſantur, eam reducendo, quantum in illis eſt, ad rectitudinem. Quod quidem magnis curis magnisque laboribus conſtat: arduum quippe veras ejus cognoſcere cauſas, idoneis ob-

viam ire mediis, & in priſtinum, quem natura intenderat, reducere ſtatum.

At in arduis verſari pulchrum eſt. Placuit igitur hâc vice gibboſitates corporis humani paulò penitius perpendere, quod æternum Numen feliciter evenire jubeat.

CAPUT I.

Definitionem nominalem declarans.

NE in frontiſpicio ſtatim propoſiti noſtri mæandris implicemur, ſed ſuccincto & ſolido tramite procedamus, more recepto à vocis ſignificatu initium facturi ſumus. Nomina enim ſunt εἰκόνες ſive imagines rerum, quibus intellectui propoſitis ipſæ res, uti ſunt, exprimuntur, & concipiuntur prout par eſt. Hinc eleganter *Plato in Gorgiâ*: ὃς ἂν τὰ ὀνόματα εἴδει, εἴσεται καὶ τὰ πράγματα, *nominum gnarus, gnarus rerum*. Conſiſtit autem illa nominum cognitio in tribus: ETYMOLOGIA, HOMONYMIA, & SYNONYMIA.

Gibbus itaque, ſi ETYMOLOGIAM ſpectemus, nomen græcum eſt & latinitate donatum, deſcendit enim à κύπτειν *inflectere*, incurvare, à cujus præterito medio κέκυφα, abjecto augmento κε, & mutato α in ος, dicitur κυφὸς *incurvus*. Alii hoc nomen derivare allaborant ab ὑβὸς *curvus, inflexus*. Hinc ὕβωσις, ὕβωμα *curvamen*, tanquam ab ὑβόω *curvo*, quod illi, qui hoc affectu afficiuntur, non erecto ſed magis depreſſo & inflexo incedant tergo; quæ tamen derivatio cum priori eadem eſt. Videri de hâc Philologiâ inprimis meretur *Pergamenus l.6. aphor. comm. 46.* Ex quo ipſo loco & rei ipſius fundamentis potiſſimum arguere licet, quidnam ſentiendum ſit quoad

HOMONYMIAM, magni momenti quæ eſt, ut ritè procedamus hinc in dicendis. Notandum enim eſt, ſumi gibbi vocem 1. *latiſſimè* pro omni convexo & extuberante, etiam naturali, unde notum eſt, non ſolùm montes ab *Helmontio* & aliis dici gibbos

terræ;

terræ; verùm ſpeciatim hepar dividi in partem *gibbam* & *ſimam*, convexam & cavam. Referri huc meretur, quod ipſe *Cous* ſpinam ſcribit à ſacro oſſe usque ad magnum verticulum κυφὴν *gibboſam* eſſe, *lib. de oſſium naturâ c. 2. t. 6.* Quod repetit *lib. de articul. c. 41. t. 8.*

2. *Latè* & impropriè paulò gibbus notat omne vitium oſſium circa ipſam cratem ſive ſpinam, à ſtatu recto in curvum abeuntium, & eminentiam inde conſequentem, qualis tum in aliis ex conſuetudine obſervatur, tum frequenter in ſenibus jam decrepitis, potiſſimum procerum corpus habentibus, quibus corpus præ ſiccitate aut imbecillitate nimiâ in anteriora incurveſcit ac inflectitur, quæ tamen potius curvitas, quàm gibboſitas nominanda, ut quæ nullo pectoris aut ſpinæ vitio accidat.

3. *Strictè* magis gibbi dicuntur in univerſum, quibus luxatæ ſuoque loco dimotæ prominent ſpinæ vertebræ. Hæc autem luxatio varia eſt, & deprehendimus illius quatuor vel quinque potiſſimum annotari differentias, quas communi & recepto ordine recenſebimus. Una fit *extrorſum*, qvum foràs ſive in poſteriorem ſpinæ partem, vertebræ convertuntur, Græcis κύφωσις ſive κύρτωσις, Latinis gibber, gibboſitas dicta. Altera fit *introrſum*, qvum in partem interiorem vertebræ luxantur, ita ut in dorſo ſit cavitas, in pectore circa ſternum præcipuè tumor, Græcis λόρδωσις, Latinis repanditas, recurvitas. Tertia ad ſpinæ *latera*, quando nempe vertebræ neque ante, neq; retrò recurvantur, ſed in obliqvum ſive ad latus declinant, Græcis σκολίωσις, Latinis obſtipitas, divaricatio; eſt autem ſic dicta, quod tortuoſum velut lumbricum terræ reptantem referat ſpirarum ſimilitudine. Refert etiam *Hieronymus Cardanus in Comm. de Cauſis, Signis & Locis morborum part. 3. § 56.* id quod etiam obtigit citanti id *M. A. Severino, l. de gibb. c. 1. p. 324.* & *D. D. Præſidi*, viſam ſibi puellam, flexâ ita ſpinâ, ut literam S referret. Quarta eſt, quum vertebræ in loco quidem ſuo manent, earundem tamen compages laxatur, cum æquali magis in ſedendo incurvatione, quod in tenellis infantum corporibus ſpeciatim viſitur, non item in ſenibus, exceptis, quibus id vitium incuratum remanſit,

ſit, qualem ſartorem novit *D. D. Præſes*, qui continuò incurvato & prono ferè corpore incedit, non aliter ac ſi aliquid amiſſum ſtudio curioſo ſemper quæreret. Græcis dicitur σεῖσις, Latinis *commotio* ſive concuſſio, quaſſatio vertebrarum. De ſingulis his ſpeciebus videri poteſt *Galenus l. 4. de loc. aff. c. 3.* & *comment. 3. de artic. t. 2.* Quinta eſt, quando tum vertebris dorſi, tum lato oſſi pectoris, quod ſternum dicitur, ut incurventur intus & extus, accidit, fœdaque corporis exiſtat figura cum depreſſione colli & elevatione humerorum, atque exſiccatione coxarum. Et iſta corporis tortura vocatur ante & retrò gibboſitas.

Ex quibus patet, tum ſingulas ſpecies probè diſcernendas, tum unamquamque illarum *ſtrictiſſimâ* acceptione venire poſſe, cumprimis verò, & magis κατ' ἐξοχὴν gibbi nomine venit, quando, quod frequentiſſimum eſt, extrorſum fit ſpinæ protuberantia, quâ de etiam inpræſentiarum agemus potiſſimum, ita tamen ut reliquarum hæc ipſa ſit velut quædam norma, juxta quam & illis opem ferre queamus.

Si SYNONYMIAM ſpectemus, variis hic affectus gaudet nominibus. Dicitur enim Græcis, præter dicta, κῦφος, κῦβος, κύφωσις, κύβωσις, κύρτωσις, Latinis *gibbus*, *gibber*, *gibboſitas*, *gibberoſitas*, & qui hoc affectu laborant, vocantur gibbi vel gibberoſi. Germanis der Höcker/oder der Puckel. Et hæc de definitione nominali. Plura hâc de re ſcire ſi quis deſiderat, Philologorum conſulat oracula. Nos hâc vice de nomine non ulterius ſolliciti, progreſſum facimus ſine ambagibus ad ipſam definitionem realem.

CAPUT II.
Definitionem explicans realem.

PRæcedente capite inveſtigavimus Gibberis nomen, ejusdemque nominis ſignificationem examinavimus, nunc ipſam quoque ejusdem definitionem producimus.

DEFI-

DEFINITUR autem Gibber, quod ſit eminentia præter naturam, in dorſo cumprimis, vel thorace, cum deformitate & motûs impedimentis, ſine febre, dependens à ſpinæ dorſi luxatione vel contorſione.

GENUS eſt eminentia ſeu tumor, in hoc enim gibberis eſſentia & formalis ratio conſiſtit, ut, ſenſu teſte, id deprehendatur, in omni propriè dicto gibbo eſſe extuberantiam, etiam quando cavitatem extrinſecus videatur exhibere. Omne ſiquidem convexum corpus ſuâ gaudet cavitate.

Qui verò per contorſionem ſpinæ morbum hunc definiunt, cauſalem definitionem offerunt, neque nobis hinc contrariantur. Patet hinc vitium eſſe ſtructuræ tùm in conformatione, quoad figuram, quandoquidem quæ recta vel recti æmula debebat eſſe ſpina dorſalis, & in longum magis excurrere, incurvatur, & actionem naturalem in motu lædit, ac ſymptomatum diverſorum cauſa exiſtit; tùm in compoſitione, ſitu & connexione mutatâ.

DIFFERENTIAM SPECIFICAM conſtituunt reliqua definitionis verba, ut facilè γενικὸν τὸ εἶναι tumoris pateat; eſſe nimirum tumorem ob partes ſolidas ſede ſuâ dimotas. Ut enim oſſa loco ſuo excidentia partes ad quas contorquentur, intumeſcere faciunt, illo verò loco, ubi exciderunt, cavitatem efformant, quod luxationis nomine in ſcholis Medicis venit; ita ad hujus latitudinem etiam gibbus pertinet, & ſimili contento ſolido eſt conſpicuus.

Limitatum id ſpeciatim fuit ad dorſum & thoracem, tanquam partes ad hunc affectum recipiendum quam maximè convenientes. Reliquæ enim partes corporis, præter dorſum, non facilè & fermè in totum non ſuſtinent gibbum, ut mox dicemus pluribus. Limitatum etiam ab adjunctis velut individuis comitibus primariis, deformitate & motus impedimentis, aliisq; verbis, ut iis conjunctim ſpectatis facilis oriatur diſtinctio ab aliis tumorum generibus in dorſo evenientibus, ſiquidem partibus ejus muſculoſis, ſeu mollibus in genere, affectis enormes ſæpe tumores, imò nonnunquam ſcirrhoſos quoque &

rebelles,

rebelles, ibidem oriri & gestari experientia rerum magistra loquitur.

CAPUT III.
Subjectum exhibet.

SEde morbi priùs bene perspectâ atque perpensâ, felicius hinc in ejus notitiam & curationem pervenire quemque posse, monet *Celsus l. 4. de re medic. c. 1.* Cujus monitum ut nos quoque sequamur, in gibberis subjectum seu partem affectam jam inquiremus.

SUBJECTUM PRINCIPALE gibberis sunt vertebræ spinæ dorsalis, illas enim præcipuè affici sensu & ratione patet; ADÆQUATUM verò constituunt vicinæ & connexæ cum iisdem partes osseæ aliæ, thorax, sternum, costæ, scapulæ. Neque enim nisi gradibus læsionis & speciali loco differunt tumores circa scapulas, dorsum, humeros gibbosi. REMOTIUS subjectum est totum hinc corpus. Unde ossium horum consideratio, quomodo affici possint, multum ad investigationem causarum penitiorem faciet.

Certum enim est 1. effatum generale Hippocraticum, præcipuè huic parti conveniens, *l. de ossium naturâ c. 17. t. 1. & 2.* (qui de venis in *edit. Linden.* inscribitur) τὰ ὀςέα τῷ σώματι ςάσιν, καὶ ὀρθότητα, καὶ εἶδος παρέχειν, τὰ δὲ νεῦρα κάμψιν καὶ ξύντασιν, καὶ ἔκτασιν, *ossa corpori stabilitatem, & rectitudinem, ac formam exhibere, nervos flexionem & contractionem ac extensionem.*

2. Constat verò per Anatomen, spinam non uno osse continuo gaudere, sed pluribus, quæ spondyli sive vertebræ audiunt, à vertendo dictæ, quod harum beneficio spina in omnia motus genera aptari & verti possit, flectendo corpus antrorsum, retrorsum, dextrorsum, sinistrorsum.

3. Vertebras hasce sibi invicem superponi, foventes in centro suo medullam à cerebro prolongatam, ut velut columna quædam sit, mobilis tamen, ut & conjunctis iis corporis sustineri moles queat, & iisdem conjunctim & æqualiter inflexis & curvatis motus peragi.

4. Ipsam

4. Ipsam spinam secundum longitudinem ἰθυσκόλιον *rect-obliquam*, & in quatuor velut sectiones exporrectam esse: collum, dorsum, lumbos & os sacrum. Ex his verò dorsi vertebræ, quod anticâ parte thoracem constituit, frequentissimè, hinc lumbi afficiuntur cumprimis & gibbum pariunt.

5. Ut motus flexionis & extensionis possit confici, γιγγλυμῶδες τὰς σπονδύλους, *copulari sibi invicem vertebras per* γίγγλυμον & motum conspicuum edere; circumfusas cartilagine insigni utrisque extremis, quibus se excipiunt; connexas præter συγχόνδρωσιν nexu firmissimo per ligamenta & vincula crassa valida ac dura; implicari processibus, & præcipuè vinculum membranis validis intextum universam spinam extrinsecus obvolvere, à quo robur & firmitudinem acquirit. Connexæ sunt vertebræ (ut loquamur cum B. *Rolfincio dissert. anat. l. 2. c. 35. p. 378.*) durâ extrinsecus membranâ: intus verò ligamento membranoso, duro & robusto, à summâ cervicis vertebrâ ad os sacrum producto. Elegans connexionis hujus exemplum per speciale membraneum vinculum, à supremâ contignatione spinæ protensum, curiosâ speculatione videri potest in halecibus, modò certa ἐγχείρησις adhibeatur, ut à carnibus separatum oculis pateat, ad cujus flexionem & spineam cratem curvari oportet. Id verò non nisi in coctis apparet. Neque obstat, non perfectum attribuere alios ossibus hisce γίγγλυμον, quod non fiat hoc loco mutua duorum ossium insertio, sed moveri potius eadem per ἀρθρωδίαν. Sufficit enim concedendum omninò esse motum quendam & articulationem, ac eundem in finem & vertebras sibi invicem incumbere, flecti aptas, & articulari earundem apophyses ascendentes & descendentes inter se.

6. Speciatim etiam vertebras dorsi, sive thoracicas, costas excipere, firmare, & hinc inde ad vicinas partes nervos emittere, ubivis annexas inflectentibus musculis.

7. Quà viscera spectant, vertebras rotundas esse, cum substantiâ tenerâ magis & rarâ; extrorsum verò processibus eminere, per σύμφυσιν connexis, & æquali positu rectitudinem

proportionatam servantibus. De quibus evolvi præter alios possunt *Archangel. Piccolhom. prælect. Anat. l. 8. lect. 8. p. 367. seqq. Rolfinc. l. c. c. 7. & 37.*

Ex hisce, ut alia mittamus, clarum esse potest, illi parti principaliter morbum esse assignandũ, ubi læsio contigit, & consequens vitiosa conformatio. Fitq; id ipsum modò per essentiam, proprio & domestico vitio, quod frequentius est, modò per consensum aliunde morbo inducto, ita tamen, ut successu temporis essentialis labes fiat.

Ut ut verò sint, qui subjectum hoc latius extendere velint, & præter spinam dorsalem gibbum pati etiam alias partes extra hoc clima medium, uti *Severinus l. de recond. abscess. nat.* manus & pedes quoq; huc refert, cum hæ partes æquè distorqueri queant, adducitque exemplum in adolescente, quod videri potest *l. c. p. m. 342.* Propriè tamen loquendo reliquæ dictæ partes corporis sustinere quidem possunt luxationem perfectam vel imperfectam, curvitatem, eminentiam, at gibbum non item, aliam enim habent conformationem, aliam articulationem. Gibbus ergò solùm competit spinæ & præcipuè quidem, quoad dorsum frequentissimè, cum annexis thoraci partibus, hinc & lumbos.

CAPUT IV.

Causam immediatam & mediatam proximiorem explicat.

CUm itaque plurimum referat causam nosse, & in morbis his conformationis ad oculum pateat, non cognitam eandem nec auferri posse, meritò ad hujus inquisitionem provehimur.

CAUSA IMMEDIATA est vertebrarum spinæ dorsalis luxatio, laxatio, subluxatio vel διαστροφὴ *distorsio*, seu *contorsio* nominata *Hippocrati l. de art. c. 45. t. 5.* ut μετάστασις τῶν σπονδύλων *Galeno l. 4. de loc. aff. c. 3.* quibus innuitur articulationem earundem esse læsam, συγχόνδρωσιν, συνδέσμωσιν & συσσάρκωσιν non pristino naturali deprehendi in statu, sed vel laxata vincula, quod in σεισῇ potissimum visitur, vel luxatos penitus verticulos. Hisce enim luxatis & non maturè repositis, statim aliqua eminentia, aliqua protuberantia conspicitur. No-

Notari verò meretur, luxationem hîc accipi paulò latius non pro dislocatione omninò perfectâ, violentâ, & simul ac semel contingente, quæ majorem vim causarum externarum sequitur, &, si vera sit, ob spinalis medullæ compressionem, prævià communiter paralysi nervos inde accipientium partium, & aliis symptomatibus, utplurimum lethalis esse consuevit, vel aliâ facie saltim visenda; quâ de videri potest *Celsus l. 8. c. 14. p. 580.* sed imperfectâ, minus respectivè violentâ, & successivâ, unde è sede suâ sensim sensimque dimotis verticulis nutritiva & auctrix vis à limite suo aberrat.

Causarum mediatarum proximiorum vicem sustinent quæcunque ἕλκειν τὰ νευρώδη σώματα *trahere vel distendere nervosa corpora* vertebrarum possunt, quas commodè in *externas* & *internas* dividere licet. Internæ, quoad *essentiam*, sunt vel *vaporosæ*, vel *humorosæ*. Vapores quidem minus concurrunt, quod videantur debiliores ex ordine suo dimovendis vertebris; si tamen impetum horum respiciamus, etiam suo loco aliquid conferre poterunt, exemplo illorum, qui juxta *6. aphor. 46.* ex tussi & asthmate gibbi evadunt, quatenus coactivâ expansione thoracis in anxiâ illâ respiratione etiam vertebræ in dispositis extrorsum coguntur cedere, successivè impressâ debilitatis notâ, licet magis videatur loqui aphorismus de asthmate & tussi, tubercula latitantia comitante.

Hinc si retento anhelitu comprimatur abdomen, sæpe manifestus hujus rei sensus in dorso se exerit.

Humores verò potissimam absolvunt paginam, si peccent, quoad *essentiam*, serosi cumprimis, luxare & laxare præ reliquis apti nati. Quoad *essendi modum* verò considerati, si delinquant quantitate, qualitate, & motu.

Quantitate, partim in *excessu*, tum primariò interdũ, tum secundariò & dispositivè, facilitantes dimotionem illam, si malè sint dispositi, si humores in articulis & juncturis acerventur, qui articulationis ipsius ligamenta primum madefaciunt, dein laxiora reddunt & tandem ob copiam suam os ipsum è sede suâ protrudunt; partim in *defectu*, si sufficiens humiditas desit, ipsaque liga-

menta velut magis nuda, minusque investita partibus carnosis & adiposis contractioni facilius auscultent.

Qualitate peccant, si vel alimentarem blandam, roscidam & oleosam deponant naturam, & acidis vel alcalinis particulis scateant, unde aridius corpus consurgit, & tenerius, vel ichorescant conceptâ facili labe ab extravasatione, vel στάσει.

Maximè ergò accusandus venit eorundem *motus*, tum generationis, tum localis. Generantur sæpe IN PARTE AFFECTA ipsâ per συναθροισμὸν seu congestionem paulatinam, inductam ob debilitatem nativam vel acquisitam, ob intemperiem humidiorem, vel errores externos, unde non legitimè nutriuntur partes teneræ, molles, cartilaginosæ, nec debitam acquirere possunt consistentiam.

Idque ut paulatim magis fit, ita majori cum ἐνεργείᾳ & impetu, si EXTRA LOCUM AFFECTUM generati vitiosi humores, seu latex vitiatus ad spinalem medullam ejusque vertebras per ῥευματισμὸν appellat, unde considerabimus partem mandantem, recipientem, vias & modum.

Partis mandantis vicem obtinet totum aliquando corpus, ob cacochymiam serosam, acetosam, nervisque & ossibus minus benignam, unde ut ex hoc fonte seri vitiati ῥαχίτις sæpe consurgit; ita speciatim quoque hæc gibbum conjunctum frequenter habet. Plethoricos verò minus videas gibbosos, quod in iis torosiores musculi minus læsionibus sint obnoxii. Interdum & viscerum δυσκρασίαι concurrunt particulares, ventriculi, hepatis, lienis, cerebri, depuratione & cohobatione sangvinis minus ritè peractâ, unde promptus fit laticis decubitus, & spiritus animales minus vegeti in nervis decurrunt.

Pars recipiens est spina dorsalis, sustinendo corpori dicata. Cum ergò pars hæc sit spermatica, à sero incrementum sibi capiens, mollis naturâ suâ & frigidior, adeoque ibi jam tum glutinosus humor existat, si huic ipsi alius & quidem in excessu peccans superveniat, haud difficulter vitium & tuberculum aliquod excitari potest.

Viæ sunt arteriæ advehendo, venæ & vasa lymphatica non recipiendo superfluum. *Mo-*

Modus fit ὥσπερ καὶ ἕλξις. Pellit continuò ſpirituoſi ſangvinis & ſuccedentium ſibi undarum impetus; obice ergò poſito, ſive concepto calore pori magis rareſiant, ſeu dolore velut ſpina infigatur, στάσις prompta eſt; verbo, circulatione ſangvinis vel lymphæ impeditâ, hoc vel illo ſpeciali loco, promptus affluxus & ῥευματισμὸς conſurgit, hujusq; hinc effectus, tubercula ſeu abſceſſus. Sanè ſummi Medicorum proceres, *Hippocrates* & *Galenus*, binas has præcipuas & unas ferè cauſas gibberis laudant, quas verbis *Galeni* proferemus ex *6. aph. comm. 46.* ὑβοῦται ῥάχις, *inquit*, ὅτε μὲν καὶ διά τινα πληγὴν ἢ κατάπτωσιν. ὑβοῦται δὲ καὶ διά τινα φύματα σκληρὰ συστάντα κατὰ τὴν πρόσω χώραν. *Gibboſitas ſpinæ fit aliquando propter* ICTUM *aut caſum, fit etiam propter quædam* TUBERCULA *dura, quæ in parte anteriore conſiſtunt.* Et paulò poſt aſſerit, omnes qui ſponte ſeu citra externam aliquam cauſam, ſine ictu vel caſu, gibboſi fiunt, propter dura & concoqui difficilia tubercula tales fieri, ἐπὶ φύμασι σκληροῖς ἢ δυσπέπτοις τοιούτους γίνεσθαι. Quæ ipſa mens quoque eſt, imò verba eadem, divini ſenis *lib. de artic. c. 37. t. 11.* niſi quod ἀπέπτων loco δυσπέπτων meminit, additque plerisque propter tales συστροφὰς, *collectiones*, morbum fieri.

Quomodo verò à tuberculis hiſce tractio, tenſio & conſequenter contorſio vertebrarum fiat, indeque modò introrſum, ſi unâ ſaltim parte reſideant, modò extrorſum, ſi utrinque, modò laterorſum vertebrarum exturbatio contingat, pluribus *l. c.* it. *l. 4. c. 3. de loc. aff. & comm. 3. l. de artic. t. 2. Galenus* explanat elegantiſſimè, ibidem videndus. Suffecerit nobis, exemplo tumorum extrinſecus oculis occurrentium idem concipi & illuſtrari poſſe. Conſtat enim v. g. in colli tumoribus inflammatoriis, eâ, quâ reſidet malum parte, à tenſione fibrarum inæquali & laterali magis inflecti caput & curvari velut ad latus, & ſi in oppoſitum reclinetur, dolorem mirum quantū augeri, quod hoc pacto major fiat tenſio & conſequenter dolor; ab æquali verò & majori in oppoſitum magis verti. Eadem ratio eſt, ſi tumor in ingvine conſederit, aliisque locis, ubi flexura inprimis opus eſt. Tacemus exemplum mechanicum corporum flexibilium, bacil-

 lorum

lorum recentium, & calamorum ſcriptoriorum, itidem *Galeno* & ex eo *Severino* laudatum. Ut in aliis quoque luxationum generibus, quando tendines & ligamenta extenduntur nimis, laxantur, flaccidiora evadunt, & hinc dimittunt ex acetabulo ſuo oſſa; ita & in affectu hoc noſtro plurimum ipſi ligamentorum & nervorum vitio adſcribendum eſt. Factâ horum tenſione, neceſſum eſt vertebras etiam unà nunc dextrorſum, nunc ſiniſtrorſum, alias introrſum, alias extrorſum rapi, ſicque ſuâ ſede dimoveri & luxari. Et hâc ratione tubercula quicquid præſtant, quod non exiguum ſed plurimum eſt, præſtant vitium affricando illis corporibus, quibus vertebræ alligantur.

Hinc cum molem ſuperpoſitam ferre non ſuſtineant vertebræ, non firmatæ nec ferruminatæ, uti prius, ſenſim fatiſcunt, cedunt, & anomalias in figurâ patiuntur, dimotæ magis magisque è loco ſuo. Pro varietate ergò loci, ex quo dicto modo ligamentis & vertebris dislocationis intentatur vitium, etiam modò hîc, modò illic, idque iterum variè, conſpicuum concitat malum conſectarium. Confer *Mayow. l. de rhachit. p. 124.*

Præter internas has proximiores etiam CAUSA EXTERNA conſideranda venit, cujus vicem obire poteſt omne illud, quod corpus grave durumque quaſſat, allidit, percutit, qualia ſunt ictus, caſus violentus in ſcapulas vel coxas, nimiæ compreſſiones, inflexio nimia & ſimiles cauſæ violentæ. *αἱ κυφώσιες αἱ ἐν τοῖσι πτώμασιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνονται, ἢν ἢ τοῖσιν ἰσχίοισιν ἐρείσῃ, ἢ ἐπὶ τοὺς ὤμους πέσῃ. Gibboſitates ex caſibus contingentes plerique fiunt; ſi aut in coſtas innitatur, ac impingat, aut in humeros cadat*, inquit *Cous l. c. c. 45. t. 2.* Quò pertinet etiam nutricum imprudentia, quando infantes faſciis nimis arctè aut inæqualiter conſtringunt, (quod *Hildanus* in multis obſervavit, ob ſtrictiorem ſcil. involutionem gibbum infantibus frequenter accidere: ſiquidem oſſa adhuc tenera, mollia, cerea quaſi & cartilaginoſa facilè retorquentur, extraque ſedem naturalem reprimuntur, quæ dein paulatim excreſcentia indureſcunt) aut in brachiis geſtant prius, quàm ſpina tam firmata eſt, ut erecti ſedere poſſint; aut ſi, dum infantes è cunis elevant, dorſum manu alterâ non fulciunt.

ciunt. Huc referenda eſt & veſtimentorum nimia conſtrictio & anguſtia, dum puellas ſtultæ matres junceo corpore eſſe ſtudent, tenellâ enim iſta ætate mollia nimium & mucoſa ſpinæ dorſi ligamenta eam recto & conſtanti caſu continere nequeunt, ſed ſequacia nimium ejus vertebras in interiorem, exteriorem aut lateralem partem proruere & projicere ſe facile permittunt.

Eſt & ex cauſis externis memoranda conſvetudo, corpus quoquoverſum inflectendi atque inflexum continendi. Quemadmodum enim virgultis & viridibus lignis pondere preſſis, aſſidueque contortis; ita & dorſo noſtri corporis curvitas accidit ſub opificiis diverſarum artium & ſub inſtitutis vitæ diverſis. Ad hanc conſvetudinem referendus videtur & indecorus juvenilium & mollium adhuc corporum ſitus & poſitus in ſtando, ambulando, ſaltando, geſticulando, aut ſimile quid agendo, de quibus omnibus plura legi merentur apud *Severin. l. c. c. 3. p. 327.*

CAPUT V.

Cauſas mediatas remotiores exponit.

PRædictis cauſarum generibus obſtetricantur tum προηγουμέναι ſeu antecedentes, tum προκαταρκτικαὶ ſeu occaſionales, quas ſub naturalium, nonnaturalium & præternaturalium notione complectemur.

Ex NATURALIUM cauſarum cenſu eſt DISPOSITIO corporum, ſi non hæreditaria, tamen individualis, quâ alii præ aliis procliviores ſunt ad hujus mali fomitem recipiendum, nam omne agens requirit patiens diſpoſitum ad agentis energiam recipiendam.

Quoad DISPOSITIONEM HÆREDITARIAM, licet gibbus non ſit morbus æquè ſeminalis propriè ſic dictus, nihilominus tamen multum ad illum producendum conferre valet vitioſa in utero conformatio. Hæc autem facilè contingere poteſt ibidem

dem vel interno humorum vitio à matre traductorum, tum quoque, ut colligere non ineptum aliquando est, ex situ fœtus mutato, & exantlatis gravioribus in partu angustiis, præcipuè in primiparis. Hinc rectè *Helmont. libro Retenta inscripto p. 497.* Ad continentis morbos, ait, spectant quoque spontaneæ excrescentiæ, gibbositates, luxationes & exarthroses; Quæ quia innatam roboris inæqualitatem seqvuntur, semini parentum plerumque vel nutricum defectibus acceptum ferunt.

TEMPERAMENTUM frigidum & humidum, ut & frigidum & siccum maximoperè ad hanc proclives reddit labem. Nec solùm totius temperamentum corporis, sed etiam & quidem præcipuè reliquorum corporis nostri viscerum attendendum venit. Ventriculus si non rectè dispositus, non rectè concoquit cibum, sed corrumpit, ex quo haud laudabilis fit sangvis, sed cruditatibus cumulatur corpus, quod vitium coctionis primæ non corrigitur in secundâ, multò minus in tertiâ. Cor si non benè sese habet, non bonus elaboratur sangvis, & mala fit nutritio, cor enim est primaria sangvinis officina.

ÆTAS unicè huc facit & præ aliis quadrat infantilis & puerilis *3. a. 26.* Illa quidem, quando considere incipiunt, *σεῖσιν* frequentius patitur, hinc & *κύρτωσιν*, quale exemplum XVII. mensium infantis recenset *Theodos. ep. 42. p. 250.* & similia in praxi sæpe occurrunt; hæc quando jam ambulare cœperunt, anno cumprimis quarto, quinto & sequentibus, donec ex ephebis excesserint. Rarius paulò ultra septimum annum provecti gibbosi, ab internâ maximè causâ, redditi observantur, vel saltem quò serius malum hinc impetit corpus, eò minus incrementum vitiat.

Inprimis verò id fit, si accedat HABITUS corporis gracilior & textura tenerior ac serosior, unde spina debilior, ex cartilaginibus magis quàm ossibus adhuc constans, pro sustentandâ capitis mole fulcrum minus firmum præbet, prompteque, si præsertim ictus vel casus superveniat, graviori oneri cedit, & rectitudinem suam non sine insigni costarum sternique contorsione amittit. Hinc *Hippocrates lib. de articul. c. 6.* carnosis minus contingere luxationes, *scribit*, & si fiant, difficilius restitui, contrarium verò

λεπτο-

λεπτοτέροις καὶ ἀσαρκοτέροις, *tenuioribus & magis excarnibus* accidere.

Juvenilis verò, crescendi terminum supergressa, ut & media ac consistens ætas libera ab hoc malo ferè est, nec hujus insultum facilè experiri cogitur, si quidem de gibbositate propriè dictâ sermo sit. Talis enim incurvatio æqualis magis etiam in ætate *senili* & decrepitâ visitur, seu quod vires sint debiliores, unde imbecillitas corporis in genere multum huc confert, seu nimis exsiccata vincula & contracta, unde minus onus corporis sustinere norunt, quin spina nutet & incurvetur; hæc autem imbecillitas fit partim ex copiâ pravorum humorum, partim ex penuriâ succi alimentitii. Sin illud accidat, id magis extraordinariè & à causâ graviori fieri putandum est, uti exemplum de coquo recenset *lib. 5. epidem. c. 22. §. 4. Hippocrates*, de quo inferius agemus mox.

Quoad SEXUM, apprehendit hoc malum frequentius fœminas, & quidem magis urbanas præ ruricolis, quàm viros, fœminæ enim majorem præ viris habent mollitiem, teneritudinem & serositatem, sive fœminæ serosiores sunt viris, unde ipsarum corpora deprehenduntur laxiora, & citius adolescunt quàm viri.

Nec CAUSÆ NON NATURALES suis destituuntur viribus penitus ad gibbositatem juvandam & producendam.

AER, qui inevitabile & perpetuum corporis velut integumentum est, crebris suis mutationibus cum partium anni, tum ventorum vaporumque putridorum admistorum respectu, in alterando saltim sero maximarum est virium, idque tantò magis, quantò corpora sunt teneriora. Sic frigidus & humidus huc facit, quatenus calorem nativum obtundit, humoresque in corpore auget. Calidior verò æstivus, ob exsiccationem majorem.

CIBUS & POTUS si peccent substantiâ, quantitate & qualitate multum ad hujus affectus γένεσιν conferre queunt. Sic commune puerorum vitium ἀδδηφαγία corpus vitiosis replere succis apta nata est, inprimis si assumantur, quæ minus

laudabile præbent nutrimentum, sed tantum generant pravos humores, ut sunt lacticinia, piscium largior esus, fructus quoque nimis frigidi & humidi, ὡραῖοι, ut cerasa, pruna cerea, melones, cucumeres, fungi & similia terræ ulcera, aliaque pituitam cumulantia. Tacemus aquas crudiores, nivosas, usu suo continuato multum conferentes. Cerevisiæ minus defecatæ ex aquis palustribus & putridis coctæ nec lupulo benè conditæ usus huc facit, vini item intempestivus usus tenellis corporibus infantum summè nocet, efferando humores & exsiccando nimis.

MOTUS summa vis est ad distorquenda ossa tenella, quocunque demum modo excedat, sive tendatur nimis corpus, seu contrahatur, seu tensum & contractum teneatur, unde ligamenta articulorum facilè fatiscunt, & ex ordine dimoventur. Nec QUIES omninò culpâ vacat, cum videamus etiam adultos sedendo & incurvando dorsum hinc positum corporis obstipum reportare. Multò magis in infantibus id valet, quando erecto corpore superiori immaturè desidere coguntur, plusque ipsis, ut solet, virium tribuitur, quàm sustinere corpus queat.

Par ratio est SOMNI & VIGILIARUM in accumulandis vel dissipandis humoribus. EXCRETA & RETENTA magni etiam sunt momenti non solùm quando crassiora excrementa per alvum & urinam reddenda restitant, unde vitiosi humores cumulantur, & exinde semina pro morbo hoc excludendo sparguntur in reliquum corpus; verùm etiam & potissimum tenuia per habitum corporis exhalari solita. Hinc retentis humoribus & transpiratione prohibitâ facillimè febres & tubercula interna enasci solent. Sin nimiis sudoribus fatigentur succosa corpora, & depauperetur serum alimentarium ultra sphæram ætatis, tum nutrimenti tum augmenti defectus oboriuntur necessariò.

Tandem ANIMI PATHEMATA ad hunc affectum producendum suâ etiam non carent virtute, quo loco saltim memorabimus iram, si, contra *Apostoli* monitum, irritentur ad excandescentiam infantes & pueri, atque inde in inconditos ploratus,

tus, cum pectoris singultuosâ quasi concussione, adigantur, facilè noxâ ad ossium & ligamentorum stimulum redundante.

Nec CAUSÆ PRÆTERNATURALES silentio sunt prætereundæ. Intemperies & humida & sicca hîc occurrit accusanda; illa quatenus ligamenta vertebrarum laxat, distendit & tandem è suo loco dimovet; hæc, quatenus ariditate vincula vertebrarum spinæ in anteriora protrahuntur, sicut in ardente potissimum febre visitur.

Pertinet huc exemplum ab *Hippocrate* visum, *l. c.* τῷ μαγείρῳ, *inquit*, ἐν ἀκάνθῃ τὸ κύφωμα ἐκ φρενίτιδος ἐγένετο. *Coquo in spina gibbositas facta est ex phrenitide.*

Quod angina ad gibbum facere possit, legi meretur *Cous l. 2. epid. s. 2. t. 66. seqq.* quod dolores, *idem l. de artic. c. 45. t. 1.* Gibbositatem ex longo ventris dolore observavit *Epiph. Ferdinand. hist. 84. p. 279.* seu ob conjunctam frequentem, longam & diuturnam ventris compressionem, & consequentem vertebrarum dimotionem, sive decubitum humorum ad spinam, uti notum est πώρεσιν aliàs ex colicâ non raro oboriri, & tantò quidem magis, quia tumore hoc apparente dolor evanuit.

A palpitatione cordis costas è suo loco motas esse post *Fernelium l. 5. pathol. c. 12.* observavit *Horstius l. 3. obs. 17. p. 139.*

Ex dysenteriâ prægressâ gibbum factum in puello quinque annorum notavit *D. D. Præses*, ubi gravissimo malo succis vitalibus depauperatis cutis vix ossibus hæsit, & hinc vertebræ ex sede suâ sensim excreverunt. De aliis externis injuriis jam satis diximus superius, hæ verò frequentissima sunt causa.

Si RES SUPERNATURALES addere lubeat, certum est, per veneficia quoque & incantationes ut contracturas & convulsiones horrendas, ita quoque gibbos oboriri posse. Neque opus fuerit immediato damno, satis est per diabolicas artes casus, ictusque in partes osseas hasce & consequenter gibbum concitari posse. Aliàs verò ope Diaboli in ἀυτοχειρίας talia contingere luxationum stupenda exempla notum est, & tale refert *Hildanus Centur. 5. Observat. 68. pag. 458.*

CAPUT VI.

Differentias perpendit.

COgnitis nunc causis, differentias ut proponamus, ordo postulat. Præter differentias itaque gibberis essentiales, quas repetere denuò non opus est, alias quoque considerare operæ pretium fuerit, quandoquidem hæ & diagnosin & prognosin, adeoque ipsam quoque curationem limitant & modificant.

Ratione GENERIS, alius gibbus est major, alius minor, unde & minor vel major deformitas; alius in acutum magis, alius in orbem magis versis vertebris.

Refertur huc, & nominatim ad σεῖσιν, etiam à *Sennerto l.2.p.2. prax. c. 21.p. 294.* affectus, quem Germani das Wehthun appellant, à tensione membranarum & ligamentorum circa vertebras itidem ordus.

Ratione SUBJECTI, gibbus alius est in cervice, alius in thorace; alius supra, alius infra septum; alius in lumbis. Quemadmodum enim vertebræ sunt inter se distinctæ pro vario situ, quem in spina obtinent; ita gibbositas, quæ vertebrarum spinæ vitium est, quoque variat, pro earundem inductâ læsione, unde & diversitas symptomatum, quæ singulæ secum invehunt.

Ratione CAUSARUM tot sunt differentiæ, quot causæ, ex recensitis petendæ. Alius fit à causâ internâ, alius ab externâ; alius à repletione, alius ab inanitione; alius ex intemperie frigidâ & humidâ, alius ex intemperie calidâ & siccâ. Alius ab humorum influxu citatiori, & inflammatione; alius à congestione; alius cum fracturâ, cum ulcere, alius sine his.

His omnibus missis, advertimus vertebras interius rarissimè, exterius frequentissimè, ad latus verò frequenter obliquari.

CAPUT VII.

Signa diagnostica proponit.

SI ullis in morbis diagnosi opus est, sanè in gibbosis quàm maxime id valet; adeoque & hic, quæ *Coi* verba sunt, solus

is,

is, qui ſignorum horum cognitionem habuerit, ritè curationem aggreditur.

Duplicia verò SIGNA DIAGNOSTICA ſunt RATIONE GENERIS, alia *imminentis*, alia *præſentis*. Indicia incipientis gibboſitatis, verba ſunt *Rolfinc. epit. affect. part. l. 4. c. 2. pag. 350.* adeò interdum latent muſculoſis in ſpatiis occultata, ut etiam peritos fugiant. Augeſcens omnium expoſita eſt oculis. Illa verò metuere oportet, quando ex jam dicendis minori gradu ſe φαινόμενα exhibeant.

Spectabimus ergò ordine fontes conſvetos, ut demonſtrativè hinc concludere liceat, gibbum adeſſe, vel non.

Ex ESSENTIALITER INHÆRENTIBUS, quæ quidem hoc in caſu ipſos in ſenſus incurrunt, vitium adeſt in ſitu, in figurâ, & rectitudine, cum magnitudine auctâ, quoad locum affectum, ita ut non inſtar carinæ in navi decurrat, & ὀρθότητα ac ςάσιν præbeat ſpina dorſalis, ſed modò extuberent ante & retrò vertebræ, ut in gibbere propriè dicto, modò velut excavato dorſo intrò ſpectent, ut in λορδώσει, modò ſinuentur in latus, modò viminis in modum incurventur univerſæ, ut in reliquis ſpeciebus. Juxtim verò reliquæ quoque partes figuram vitiatam exhibent, ſternum magis acuminatur, ſcapulæ, coſtæ magis protuberant, prout varia præceſſit læſio, caput thoraci arctius inſidet, breviori collo.

Ex ESSENTIALITER CONSEQUENTIBUS ſymptomata gibbum patefaciunt varii generis; in *actionibus læſis animalibus* cumprimis motus imminutio evidens fit. Neque enim ὀρθοςάδιοι ſtricto ſenſu eſſe poſſunt, ſtare diu nequeunt, neque ſedere, niſi corpus vel mentum fulciatur manu, donec confirmato vitio aliud conſvetudo & adultior ætas induxerint. Inflecti dorſum renuit verſus inferiora, ut ſi terram contingere manu velint demiſſis poplitibus id facere cogantur. In ſternutando moleſtiam ſentiunt, magis ob anguſtiam concuſſis partibus. In *vitalibus* pulſus celerior, reſpiratio difficilis, defluxiones frequentes, aſthma & tuſſis ſuccedunt, idque tantò magis, quò magis anguſtatur ſpatium thoracis, & vice verſâ. Cum enim in thorace cor & pulmo reſideant, horum actiones potiſſimum lædi neceſſum eſt. Variant

 ergò

ergò hæc ratione loci, seu partis affectæ specialis, si enim infra septum transversum malum contingat, minus hæc observantur. In *naturalibus actionibus* nutritio & auctio mirum quantum fatiscunt, corporis succedit macies & incrementi penuria, ut ad solitam proceritatem non extendatur corpus æqualiter, neque incrementum sumant unà carnes. Haurire hæc latius ex fontibus Hippocraticis operæ pretium est, ex quibus quippe alii ferè hæc sua fecêre. Quibus, *inquit divinus senex*, gibba fit spina, dum pueri sunt, prius, quàm corpus ad augmentum plenum perfectum fuerit, his corpus juxta spinam *ξυναύξεσθαι coaugeri* non amat, sed crura quidem ac manus perficiuntur, illæ verò partes defectuosiores fiunt. Et quibus supra septum transversum gibbositas est, his & costæ in amplitudine augeri non solent, sed in anteriorem partem, & pectus acutum fit, sed non latum, ipsique & difficulter spirant & stridulam faucium asperitatem habent. *l. de artic. c. 37. t. 4 seqq.* Causæ maciei potissimum debentur cum rectitudini vitiatæ, unde in latum magis quàm in longum fit extensio; tum sero nutribili magis rarefacto. Aliæ videri possunt apud *Helmont. l. vita brevis p. 588. Barthol. de lact. thorac. c. 14. p. 107.*

Notatu dignum verò est & hoc phænomenon peculiare in gibbosis, quoad thoracem occurrens, quod nempe abdomen superiori parte circa epigastrium contrahatur, & cincturam quasi patiatur, durante exspirationis actu, quod sine dubio contingit ob diaphragmatis vitiatum unà situm & tractionem. Constat enim per Anatomen, testante *Galeno l. 4. de loc. aff. c. 3.* septi transversi nervos sub quartâ ac quintâ vertebrâ emergere. His igitur patientibus necessariò motus hujus, uti decet, expediri non potest; sed magis versus superiora trahitur; unde non solâ angustationis culpâ libera spiratio impeditur, verùm etiam plurimum, ut ad respirationem aliàs, confert diaphragmatis consensus hic, ut & musculorum pectoralium & intercostalium ipsorum.

Quandoque & paralysis succedit, sed rarius, quale exemplum notavit *D. D Præses Ann. 2. Ephemer. Germ. observ. 230. p. 333. & Hildan. cent. 5. obs. 7.* eâ tamen differentiâ, quod posteriori casu

dolor

dolor & affluxus præcesserint, à cujus decubitu & μεταςάσει successit crurum resolutio; in priori non item. Licet enim non subitanea æquè vertebrarum dislocatio in gibbere fiat, ipsa tamen paulatim hæc & pedetentim facta nonnunquam obstructiones pororum nerveorum causari potest.

In *excretis* sæpe tentantur hæmorrhagiâ narium, quod & angustiori spatio decurrere cogatur sangvis, & ob respirationem difficiliorem moveatur velocius, unde quocunque errore externo, vel aliunde rarefactione majori inductâ, promptè stillant nares, illic exitum affectante sangvine.

Causæ prægressæ quoque patefaciunt affectum, sive externæ, si præcesserit ictus, lapsus, contorsio violenta, vel alia injuria evidens; sive internæ, quando nil tale deprehendi potest, dolores, pectoris angustia, febris & similia.

Hæc ipsa etiam ad signa causarum lustranda faciunt. Si læsæ fuerint æqualiter magis vertebræ, quoad ἁρμονίαν, per quam sibi connectuntur secundum corpora, mediante cartilagine non paucâ, fit σεῖσις, seu incurvatio æqualis; si versus interiora fiat extensio, fit λόρδωσις; si versus exteriora, quà processus, ubi per σύμφυσιν fit connexio, fit gibbus, & κύρτωσις κατ' ἐξοχὴν dicta. Par ratio est costarum, scapularum, versus exteriora protensarum; sin ad alterutrum latus, σκολίωσις.

Nec similitudo abludit, sed hæc omnia confirmat magis, sive ægri spina cum alterius sani hominis comparetur, sive ad priorem sanum statum ipsiusmet cogitatione recurratur.

Signa subjecti specialis ex visu & sensu patent. Si superiori parte malum hæreat, caput humeris velut contiguum, cervix & collum brevius deprehenduntur, humeri non depressi, sed velut alati; in inferiori non item.

Caput VIII.

De Signis prognosticis.

In morbis etiam externis hisce multum interest, ut munimentum famæ Medici prognosis observetur, ne vel temerario promisso

misso desperato malo promittatur salus, vel prognostico relinquatur, cui adhuc mederi licuerit.

EVENTUS prædictionem quod concernit, illa in SALUTIS & MORTIS, curationis item possibilis vel impossibilis signa concinnè dividi potest. Quoad *priorem* quidem distingvendum meritò & hoc loco est inter luxationem perfectam ac repentinam, quæ à solo casu externo graviori accidere potest; & imperfectam, successivam, propulsoriam. Illa ut vel lethalis est, vel satis gravis; quando scil. angulosa fit spinalis medullæ luxatio, cum non paulatim sed affatim, perinde ac si frangeretur, pars aliqua curvatur, subjectas partes omnes lædi necesse est; paulatim verò factâ luxatione atque in orbem magis, nihil notatu dignum patiuntur partes, teste *Galeno l. 4. de loc. affect. c. 3.* Ita secundariò magis huc spectat. In gibbere verò videnda in se lethalis minus est, licet satis molesta, nam juxta *Hippocratem l. c. de artic. c. 45. t. 5.* spinalis medulla ejusmodi distorsiones facilè fert, eò quod circularis ipsi distorsio contingit, non angularis, sive in acutum.

Id ipsum tamen quoque intelligendum est de violentâ magis in angularem seu acutam figuram propulsione. Dari enim casus possunt, ubi, citra illam prægressam, id minus periculum infert. Ita ferulis teretibus, ligneis, cavis itidem spinam lumborum in acutum gibbum unâ aut alterâ vertebrâ prominentem in infantibus quinque, sex, septem mensium, quod sæpe contingit, aliquoties correxit B. *Rolfincius l. 4. epit. affect. part. c. 2. p. 381.*

Quoad *posteriorem*, ratione ESSENTIALITER INHÆRENTIUM, λόρδωσις omnium difficillimè curatur, imò ferè incurabilis est, ob inaccessam opem medicam, ut extrudi possint & exporrigi vertebræ. Post hanc κῦφος à casu non facilè etiam cedere consvevit, nisi læsio fuerit levior & recens. σκολίωσις verò & σεῖσις cumprimis facilius ferè auscultant medicæ arti. Omnibus verò commune est, quod non nisi recenti malo & imminente, nondum facto & confirmato, eoq; minori & in corpore adhuc molliori, cereo & succulento, ubi flexilis adhuc spina commo-

dius

dius tractari & pro lubitu decenter flecti potest, æquè curabile sit malum; sed satis grave, tantoque gravius, quò magis à statu naturali, & εὐφορίᾳ naturæ facta est mutatio.

Quò magis itaque æqualis fuerit & pluribus vertebris communis distensio, eò levius & facilius curatu est malum judicandum, & contra. In lumbis si extiterit prominentia, facilior curatu est, imò quò magis versus inferiora declinat, eò etiam promtius cedit; quò magis versus superiora pectoris, eò difficilius, tum ob alias causas, tum quod ibidem commodior & constantior fieri potest deligatio & compressio, hîc verò minus.

In ESSENTIALITER CONSEQUENTIBUS, quò facilius fertur malum in respiratione, motu, incremento aliisque; eò etiam mitius est, & contra. Intuitu CAUSARUM, si malum fuerit hæreditariũ, diu duraverit, & callum jam contraxerit, desperatum est. Ab externâ exortus gibbus curationem magis admittit, tanquam magis evidente & obviâ; non item ab internâ, nisi maturè obviam eatur, per discutientia & roborantia.

Quoad TEMPUS EVENTUS, seu longitudinem & brevitatem, variat id ipsum pro læsionis gravitate, pectoris angustiâ majori vel minori, adeoque tolerantiâ & respiratione facili vel difficili. Hinc assertum Hippocraticum *6. aphorism. 46:* Qui gibbi ex asthmate aut tussi ante pubertatem fiunt, moriuntur; non alio quàm hoc intuitu videtur intelligendum, quatenus producta sunt hæc duo à tuberculis latitantibus, eò progressis, ut suppurentur, & in bronchia pulmonum effundantur, unde vel suffocationem, vel phthisin post se trahunt, utramvis vitæ insidiantem maturè, idque utplurimum. Confer *Galenum in Comment.* Neque opus est, quod *Severinus* contendit, ut in græco textu loco ἐξ legatur ἔξω, cum, quod sciamus, unanimis sit illa lectio.

Et sanè anni pubertatis de salute & morte in posterum definiunt ferè prognosin in gibbosis, quandoquidem vel incrementum tunc aliquod capiunt mutatione illâ solenni ætatis, quod eò usque dilatum fuerat, ut hinc ætatem reliquam facilius assequantur; vel sensim ad mortem fit transitus, exacerbatis symptomatibus. Hinc diuturnum est malum gibbus, ad plures annos du-

ctus & συναποθνήσκων, ita tamen, ut, præter dicta, etiam εὐφόρως καὶ ὑγιεινῶς, *facilè ac ſanorum more* degant maximè illi, quibus ad carnoſitatem ac pingvedinem promotum fuerit corpus. Pauci verò talium ſexaginta annos ſuperarunt, plerumque brevioris vitæ, teſte *Coo l. de artic. c.38. t.5.*

Quin & omnis quæ ſperari poteſt curatio, ſi σεῖσιν exceperis in parvulis, lento & paulatino ferè greſſu fit, non citâ manu.

Modus eventus ad *ſalutem* fit repoſitione vel perfectâ, vel quaſi tali, ut ſaltim tolerabilius ſit malum & ad naturalem modum magis pertingens, cavendo hoc *ipſo*, ne nimis excreſcat, majoremque deformitatem acquirat. Inferiorem finitam in nonnullis dyſenteriâ & varicibus memorat *Hippocrates l. c. c.37. t.4.* Ad *mortem* ſuffocatione, aſthmate, phthiſi, omnibus ferè pulmonum morbis expoſitis hiſce ægris, nonnunquam & apoplexiâ, quod *D. D. Præſidi* viſum eſt in juvene, terminari conſuevit.

Caput IX.

Curationem in Genere cum methodo medendi & indicationibus delineat.

Cum Gibbus ex illorum morborum cenſu ſit, ubi natura cedit arti, ejusque opem & auxiliares manus unicè expoſcit, ad curationem devolvimur. Abſolvitur hæc ipſa, ex medendi methodi regulis, indicationibus, morbis figuræ & ſitus aliis communibus, & indicatis ſeu materiis præſidiorum huic fini aptatis.

Curatoria morbum ipſum reſpicit per repoſitionem, adæquationem & complanationem partis affectæ eminentis, ut figura naturali conformis, quantum omninò poſſibile eſt, conſurgat, quorſum ſolitæ illæ luxatorum indicationes ſubordinatæ, extenſio, repoſitio, deligatio & collocatio ſpectant. Ut enim videmus in vegetabilium genere, quæ curvitatem creſcendo affectant, factâ ad rectos comites deligatione, inflexione blandâ vi-

tium

tium corrigi; ita etiam in corpore ſe res habet. Totum enim & præcipuum artificium curandi gibbi in hoc conſiſtit, ut extuberantia vertebrarum reprimatur retrorſum, ſeu in locum priſtinum, alioquin omnia fruſtra tentantur.

PRÆSERVATORIA cauſas vel internas affluxu ſuo malum foventes, vel externas, morbum deteriorem indies reddentes, removet, & repoſita firmare jubet.

VITALIS denique viribus ſubvenit, & ſymptomatibus urgentibus, atrophiæ, reſpirationi difficili & aliis occurrit.

MATERIÆ PRÆSIDIORUM ex Chirurgico, Pharmaceutico, & Diætetico fontibus deſumuntur.

CAPUT X.

Fontem aperit Chirurgicum.

MAxima ſpes in CHIRURGIA ſita eſt, quæ ſola ſuppetias & genuinum juvamen ferre apta eſt, vel primariò ſaltem, reliquis miniſtrantibus, tum reverà, tum palliativè, prout conditio obvenientis mali variat. Cum ergò ἀρθρεμβόλῳ, ſeu reductione vertebrarum læſarum & contortarum in ſuum locum, opus ſit, triplex etiam hîc modus uſitatus locum obtinet: palæſtrites, methodicus, & organicus, pro apparatu ſcilicet minori vel majori ita dictus, pro ratione ſubjectorum, malique majoris vel minoris accommodando.

Primus, PALÆSTRITES dictus, præ aliis eſt εὐπόριστος, ſolâ manûs COMPRESSIONE, vel EXTENSIONE propriè dictâ inſtituendus. Illa in tubere ipſo & in plerisque gibbi ſpeciebus, hæc in vicinis quoque locum habet; in λορδώσει item & luxatione recenti leviori & graviori. Extenſio hæc, quorſum & conjuncta concuſſio pertinet, maturè facienda, quod unicè profit, in locum reducendis quoquo modo vertebris. Solent id & vulgò frequenter cum ſucceſſu inſtituere in quaſſatione aliquali vertebrarum, de quo conſuli poteſt *Sennertus l. c.* qui modum vulgi deſcribit, licet ad ſuperſtitionem ſæpe & accuſetur illa & curetur, præſertim in infantibus. Cum verò rarò ſtatim

 in

in ipſo principio factæ læſionis extrinſecæ advocetur Medicus, ubi extenſio primariò inſtituenda fuerit; factâ jam extuberantiâ, compreſſio in ejus locum cedit. Τὰ μὲν γὰρ ἐξεστεῶτα, ἐς τὴν χώρην ἀναγκάζει καὶ ἡ ἴππωσις ἰέναι, *nam ea, quæ extant, ad locum ſuum redire cogit depreſſio.*

Modus nempe hic eſt: fotâ prius parte affectâ vel ſolo vino calefacto, vel cum nervinis mixto, ut cedere facilius & emolliri partes ligamentoſæ queant, ſiniſtrâ manu ſterno appoſitâ, dextrâ, interjecto linteamine, vel in pugnum conformatâ fit intruſio, continuo velut ſemicirculo per motum ejus facto, vel, quod *Hippocrates l. c. c. 45.* vult, impoſitâ manus volâ ſupra gibbum, & alterâ manu inſuper alteri ſuperimpoſitâ deorſum cogitur, habitâ ratione loci affecti & ſtatus p. n. diverſi.

Et hæc coactio maximè innoxia & tuta eſt, cui affinis & altera, cujus meminêre etiam laudati medicinæ proceres, quando inſidere vel pede inambulare gibbo jubent, quod tamen minus ferè uſitatum eſt. Inde verò emplaſtris, ungventis, fotibus ſubjunctis, & ex fonte pharmaceutico repetendis, deligatio inſtituitur, quò magis magisque & intrò adigatur tumor, ut decet, & firmentur repoſitæ partes. Tali uſus eſt *Epiphan. Ferdinand. hiſt. 84. p. 280. ſeqq.*

Miniſtrant hinc deligationi faſciæ, ſplenia & alia, in ſitu ſuo detinentia vertebras affectas, adminicula. Et convenit maximè hæc operatio in tenellis & aliis perſonis, ſolaque ferè ſufficit in *σεισῷ*, hinc & in reliquis, ſi cœtera conſentiant; Præcipuè verò in lumbis, ubi fortius comprimere licet. Utiliter adhibetur eadem in *σκολιώσει*, in ſcapulæ & aliis lateralibus eminentiis, in ſterni acuminatione ipsâ, redigens in ordinem thoracem.

In cervicis verò gibbere & *λορδώσει* extenſio magis adminiſtranda, quæ ipsa & conjuncta concuſſio etiam in reliquis in principio ſtatim, recenti adhuc malo, ſpem reſtitutionis in integrum facit.

Alter METHODICUS modus eidem fini dicatus, ſed mediis diverſis, locum habet magis pro ſucceſſivâ impulſione. Referemus huc primò FERULAS, quas teretes, cavas ſeu imbricatas

catas

catas adhibere consultum est, seu ligneas, quales *l. c. B. Rolfincius* utiliter adhibuit, seu æneas, quæ in σκολιώσει sub axillis commodè gestantur, erigentes corpus & rectum tenentes. Sufficiunt illæ solâ cum deligatione in climate lumbari, cui paria faciunt etiam alibi, æquè ac ferulæ pro re natâ applicandæ, laminæ ferreæ plumbeæ, itidem imbricatæ, magnitudini gibbi conformatæ, aliaque spleniorum in modum compressioni velificantia. Sic M. Antoninus Imperator, cum esset longus & senex, adeoque exactâ ætate nimiam ob proceritatem incurvesceret, tiliaceis tabulis infasciabatur, ut rectus incederet, quod refert *Julius Capitolinus in ejus vitâ.* Vid. etiam *Scaliger lib. 1. de plantis p. 286.* qui thoracem, ait, tiliaceis assulis illum corrigere solitum, potius quàm aliis, propterea quod calore suo foverent senem. Ipse tamen non tam ob calorem expetitam ad Imperatoris fomentum tiliam addit, quàm quod mediocris est inter rigiditatem ac lentitudinem. Valet id quoque in λορδώσει cumprimis ipsâ.

Deinde in dorsali & thoracis regione eximius est THORAX, seu *coriaceus* uti ex cute humanâ, præcipuè ejus parte crassissimâ in dorso gestatum costas à gibbo distortas intra limites fidelissimè coercere asserit *Rolfinc. l. c. p. 381.* Seu *lineus*, firmus tamen & ossibus seu setis balenarum interstinctus, ut firmetur rectitudo & erectum teneatur corpus; seu *ferreus* quoque, sive posticâ parte firmandus, si anticâ compressio magis requiratur, seu anticâ, si contrà. Singuli hi iterum vel minoris vel majoris sunt apparatûs, qui posteriores ad tertium magis modum referendi.

Notabile tamen est: 1. thoracem talismodi magis convenire emollitis prius cartilaginibus & ligamentis;

2. Obduci posse commodè corio, &, leviores cum sint laminæ, per se gestari, vel quoque, quò leviores sint & perspirabiles magis, multis & crebris foraminulis pertusæ, corpori aptæ;

3. Continuandum esse usum thoracis hujus per benè multum tempus, donec imbecillitas membrorum & mollities plenariè cessaverit;

4. Pro corporis increscentis & mali remittentis modulo novum fabricari & aptari posse, exactis aliquot mensibus;

5. Constrictione interim probè factâ, ad εὐφορίαν tamen, & juncto, si opus fuerit, pro extensione cervicis, in thorace posticè firmato, capitis elevatorio, gradibus additis, pro majori vel minori intensione vel remissione variandis.

6. Thoraces hi in iis magis usum habent, qui incrementi adhuc magis sunt compotes, qui enim incrementi sui modum maximam partem acquisiverunt, minus ab iis ipsis quoque juvantur, nisi forsan, ut firmetur magis debilior ossium crates, suadendi illi & tunc videantur. Confer *Hildan. cent. 5. observ. 67. pag. 458. Paræum l. 22. c. 8.* qui thoraces tales depingit, & alios.

Pertinet huc quoque *ὁπλομόχλιον Fabritii ab Aquapendente*, cujus icon anticâ & posticâ parte videnda in operibus ejusdem depicta visitur. Consulendus etiam seorsim *idem pag. 187. operat. chirurg.*

Porrò huc etiam pertinet SUSPENSIO artificialis; quando firmatum sub axillis corpus, capite sub mento seorsim fasciâ excepto, ansisque geminis aptatis manibus, libero in aëre libratur agitaturve corpus pendulum, unâ alteraque horâ de die, ut hoc pacto pondere suomet extendat & exporrigat curvaturam, id quod non minus, ac reliqua plura, cumprimis succedit ex voto quando inferius paulò declinat gibbus, non æquè quando superiori loco residet. Meminit hujus etiam *Mayow. l. c. p. 148.* Cujus succedaneum est, si capite manibus utrinque prehenso sustollatur corpus per vices.

Tertius denique MECHANICUS compressionem extensionemq; expetitam absolvit, vel intendit potius, scalarum, scamnorum, torcularium comprimentiũ & laqueorum beneficio, de quibus *Hippocrates, Galenus, Oribasius* aliique legi possunt. Memorandum hîc quoque est instrumentum mechanicum, quo aurigæ utuntur ad attollendas rotas & ponderosiora, cujus mediante impulsu gibbositatem curatam refert *River. obs. commun. p. 668.*

Genuinum tamen & probè attendendum monitum est Hippocraticum aureo *libro de articul. c. 39. t. 1.* parum sæpè his effici extensionibus, adde & compressionibus, quin sæpe optimum remedium est, graviori malo & frustra tentatis reliquis, remedio

non

non uti, nisi nempe in principio statim adhibeantur, prius, quàm callo obducto, vel ossibus etiam coalitis penitus, malum desperatum sit. Ita luxationem ipsam vertebrarum dorsi introrsum factam hoc modo curatam legere licet *Ann. 4. Ephemer. Germ. obs. 77. p. 64.*

Pertinet huc extremum illud spinæ reponendæ, in λοϱδώσι puta, remedium, quod præviis incisionibus manu in ventrem injectâ perficitur, ex internâ parte ad externam manu factâ retrusione, quod mirum est *Hildanum*, tam insignem Chirurgum, *centur. 5. observ. 69. p. 460.* admittere & commendare, imò tenacula manus loco adhibere velle, quod latius ibidem videri potest, cum tamen *divinus Senex l. c. c. 43. t. 6.* id in mortuo quidem fieri posse, in vivo autem non item, expressis verbis edixerit. Quin visus fuit aliquando abscessus in dorso ortus, spontaneo naturæ conatu, citra tamen mali ablationem.

Hæc verò proposita hactenus ut propria quasi sunt parti hîc affectæ; ita communia præsidia chirurgica huc arcessi quoque possunt, si eadem indicata ex usu esse videantur; quod tamen rarius paulò fit. Ita VENÆSECTIO non habet locum, nisi forsan lapsu vel ictu graviore facto statim in principio ad revulsionem.

Sin affluxus seri major & copiosior ad spinam dorsalem fiat, consentientibus reliquis, cauterium potentiale vel fonticulus admoveri potest, quale exemplum recenset *Poterius cent. 2. observ. c. 38. p. 136.*

CAPUT XI.

Ex fonte pharmaceutico remedia proponit.

CUm Chirurgia ipsa ex fonte pharmaceutico sibi mutuatur remedia, etiam ad gibberis curationem, tum ipsa PHARMACIA non minimum de suo addit momentum, potissimum si ab internâ causâ ortum suum trahat, si cacochymia conjuncta eundem foveat, si laticis vitium sit extantius, quæ præsidia ordine brevi videbimus.

Ex UNIVERSALIUM penu LENIENTIA ſeroſiorem & laxiorem habitum corporis, eductis è primis viis quisquiliis, omninò reſpiciunt, ipſaque pro re natâ propriè dicta PURGANTIA. Notum quippe eſt, non ſolùm optimè ferre purgantia infantes, contra ac nonnullis viſum eſt; verùm etiam non minus ac alias ætates admittere, imò opus habere iisdem, & indicare, ſiquidem ob ἀδδηφαγίαν facilè cumulant recrementa, & corpus infarciendo vitia in nutritione & auctione acceſſunt. Tacemus maturè ſeſe exerere ſalium ſcorbuticorum vel hæreditariam labem, unde expurgari poſtulant corpora nonnunquam, & ut præſerventur à morbis, & ut facilius curentur gibberis fientis vitia.

Notabile quin etiam eſt, in abſceſſibus internis latitantibus ſæpenumerò purgantium inſignem fuiſſe virtutem obſervatam. Cavendum ſolùm, ne hypercatharſin patiantur tenella corpora, & hinc exhauſto & depauperato nutritio ſucco nutare occipiant corporis ſuſtentacula, partes oſſeæ, robur omne ſuum à ſpinâ dorſi velut baſi quâdam derivantes.

Hunc in finem dari poſſunt ſeligenda & individuis aptanda purgantia ex *gialapâ, mechoacannâ albâ, mannâ, rhabarbaro, aloe, ſenâ Alex.* & exin præparatis, *ſir. roſ. ſolut. de cich. c. rhab. elect. lenit. reſin. ſcammon.* aliisque abundè notis.

Præter hæc, ut potiora ſaltim libemus, plurimum opis ſitum eſt in uſu DIAPHORETICORUM. Cum enim hæc ipſa omnem ςάσιν ſeri & ſanguinis, ubi ubi fientem & factam, disjiciant, affluxum arceant, & circulum humorum vitalium in ordinem redigant, merito ſuo à *Severino l. c. c. 4 p. 351.* habentur præcipuum & primarium ad morbi hujus cauſas aut eximendas & minuendas. Laudari hunc in finem merentur ♁ *diaph. C.C. phil. bez.* ♂*l. cachect. ens* ♀*is Boylei*, ſeu *flor.* ⊖ ✱*ci* ⊕*ti*, ſeu ex terrâ ⊕li dulci ♎mati, *M.S.* ∽ ☿*ri*, ℞*a bez.* Exterius verò æſtuaria, balnea laconica, tepidaria, thermæ, ad tolerantiam habitus corporis, ætatis, naturæ inſtituenda.

Par ratio eſt DIURETICORUM, quæ aperiendi & reſolvendi virtute ſerum ſuperfluum partim imminuunt, partim in ordinem cogunt, ex *ſuccin. alb. ppt. magiſt. oc.* ♋, *arcan. duplic.*

cujus insignis vis in atrophiâ ab obstructione glandularum mesentericarum, si à martialibus abierimus, accuratioribus practicis dudum notata est; *arcano* ♀*ri* & similibus.

ALTERANTIA specifica interna licet non adeò prostent, vel ad gibberis curationem venditentur; summo tamen jure huc referri possunt & pro his haberi (1.) RESOLVENTIA ex *lap.* ♋. ♁ *diaph. sperm. cet. matr. perlar ppt. pulv. absorbente Wedel. pulv. contr. casum, cerefolio, scabiosâ, cinnabari nativâ*, quod divinum ad omnia seri stagnantis vitia remedium laudes omnes superat, & aliis. Non sine causâ etiam horum censum subeunt laudata jam diaphoretica & anodyna ipsa, singula uni eidemque intentioni debita.

(2.) APERIENTIA, quorum nomine complectimur, quæ glandulas intestinales obstructas reserant, amurcam venarum extergunt, humores acetosos saturant, edulcant, absorbent, quin & diluendo temperant, sicubi deficiat humor debitus. Talia cumprimis martialia esse queunt, quæ instar omnium sunt, modò humectantia & roborantia in sicciori statu magis eligantur, ut ℞*a* ♂ *pomata, cydoniata,* ♂*tis* ☉*ris cum arcano* ♀*ri tincta,* ♂*tis balsamica, Zwelfferi; essentia* ♃*ii* ♀*risata, anima rhabarbari, elixir antiscorbuticum*, ut alia antiscorbutica taceamus.

(3.) NERVINA & CEPHALICA, illa præcipuè quæ & vincula roborant balsamicâ virtute, & seri ichorescentiam & fluxilitatem peregrinam salinam corrigunt, ex *chamædr. chamæpit. rosmar. salv. major. stœchad. arab. castor. rad. chin. sarsæpa. rill. essent. succin. lignor. specif. cephal. cinnabarino, pulv. epil. March.* & similibus.

(4.) TRAUMATICA, quæ characterem suum alcalinum vel balsamicum sangvineæ massæ, & latici præcipuè impertiunt, ut impedimentis γλισχρότητος convenientis ablatis, solidescere magis in cartilaginosam & osseam duritiem possit; ut *decocta, aquæ & infusa ex plantis vulnerariis*, facilè cum resolventibus & nervinis miscendis, *essent. traumat. Rolf. Wedel.* quæ omne absolvit punctum, seu per se, seu cum ℞*â bez. elix. pector. essent. succin. anod.* prout indicantia variant, miscenda; ut *lapides* ♋,

illorumq; infusum vel decoctum cum vino non denuò laudemus.

Inter roborantia hæc (5.) reponi merentur & PECTORALIA, tussi, respirationi difficili, phthisi, seu mitigandis, seu præservandis, appropriata, non omissis, quæ calorem hecticum, si quis obrepat, attendunt. Hinc *pulv. pector. D. D. Præs. uterq;, elix. pector. ejusd. spec. diamarg. fr. pulv. Haly contra phthisin rec. disp.* hîc nominari merentur. Quin imò ipsa quoque pinguedo canina recens jusculis non inutiliter inferri potest, ad oleosiorem reddendum laticem.

Tandem & ALTERANTIA EXTERNA seu TOPICA recensenda veniunt, quæ vi traumaticâ, nervinâ, analepticâ, emolliente, vel roborante sunt conspicua. Sic fieri possunt FOTUS ex cephalicis & roborantibus cum vino vel ♈ infusis & digestis; ex *aq. anhaltina, essent. rosmar. castor.* ejusque spiritu, ~ *lumbric. junip. &c.* UNGVENTA ex ☍ *momord. laurino, lumbric. lil. alb. ophiogloss. euphorb. n. m. petrol. medull. crur. vitul. sev. hircin. pingu. human. taxi, unguent. dialth. agripp. martiat. nervin. popul. resumptiv.* additis quoque oleis destillatis pro lubitu. Sunt qui pingvedinem anseris, muribus juvenibus pluribus impleti & assati, pro secreto remedio habent. Quod tamen præstat, sine dubio arcessendum est ab emolliendi virtute, cum aliis communi. Compositum tale ungventum ad gibbositatem infantum describit *Strobelberg. tr. de aff. puer. p. 61.* EMPLASTRA ex *cerato citrino, sandal. empl. ad fracturas & ruptur. usit. oxycroc. emplastr. ad gibber. Hildan. descripto cent. 5. observat. 67. pag. 458. de rad. althææ, opoteldoch. Rolf.* &c. additis adstringentibus, roborantibus & discutientibus, *pulv. lumbric. terr. g. tacamah. carann.* &c. Tale quoque est à *Foresto* commendatum *l. 29. obs. 23. in schol. p. 824.* simplicius quidem ex *gummi ✱co* & *ladano*, pro pueris, & compositum magis, si desideretur.

Ex his verò non difficile fuerit medico rationali & experto seligere pro causarum & subjectorum diversitate, quod magis ex usu putet. Alia enim ratio est sicciorum, alia laxiorum vinculorum habenda, unde & emollientia & adstringentia, sed diverso tempore & respectu prosunt, cujus rei exemplum videri potest apud *Amat. Lusit. cent. 5. cur. 47. p. 143.*

Ca-

CAPUT XII.

Diætæ rationem annectit.

FEliciorem tandem curationem præſtat victûs ratio, ſeu vivendi regimen; DIÆTA, quæ in genere ita comparata eſſe debet, ut ætatis & corporis temperiei ſit conveniens.

In NATURALI CIBUS præbeatur εὔχυλος καὶ πολύτροφος, inprimis ſi ſiccitas conjuncta ſit major & aridura. Vitentur verò nimis viſcoſa, ſalita, infumata, frixa, aromatiſata, obſtructionibus generandis vel rarefaciendo ſanguini magis apta.

POTUS ſit cerevisia defecata; recens & vetuſta nimis noxia. Vinum parcâ præbeatur manu, inprimis generoſum.

In VITALI AER eligendus temperatus. Frigidus cum nervoſis partibus inimicus ſit, & tuſſi ac catarrhis generandis aptior, à corpore arceatur. Nocet verò & calidus nimis, ſangvinem ad motum magis ciens ac ſudorem.

In ANIMALI QUIES cordi habeatur præ motu. Infirma illa corpora omnia laſſantur & læduntur motu, qui jamdum difficilis ſuccedit, & reſpirationem adauget magis.

SOMNUS cum humectet, & humidum, quo nutrimur, magis ad lentorem debitum diſponat, convenit præ VIGILIIS. Opus ſæpe eſt & de die & noctu ſimul geſtare thoraces & ligamenta, ut conſtantius & reprimantur & repoſita firmentur ex ordine dimota. Supinus decubitus, capite tamen paulò acclivi, hîc reliquis modis ferè præferendus. Vitandæ & in lecto, quas vocant, jectigationes.

ALVUS & VESICA recrementoſas ſpiſſas & tenues alimentorum partes juſto reddant tempore, ne deſidiâ vel exiccatione nimiâ indurata ſcybala conatum in egerendo majorem inferant, unâque oſſibus laborem fœnerent.

ANIMI PATHEMATA ad rationis juſtæ normam moderari fas eſt. Gaudium moderatum infantum & creſcentium ætatum reliquarum temperiei eſt aptiſſimum. Ira, terror, metus & triſtitia, quæ exiccant oſſa, abſint. Lachrymandi & plorandi occaſiones, quantum licet, vitentur.

SOLI DEO GLORIA.

UT rectum obliqui, sic recti est regula curvum;
Utrumque ex alio noscere rite datur.
De curvo Tua dum disquirit gibbere musa,
currere Te recto tramite, testis ero.
Macte Tuis ausis, non hoc lassare labore,
morborum artificem digna corona manet.

Pereximio Dn. Respondenti, pæoniam scandenti cathedram, felices apprecor studiorum successus

P R Æ S E S.

MOntis per juga tendis, ingenîque
vis cursum properat, volantis instar
flammæ. Nunc caput, ut cupressus, effert
gibbosusque petit polum: per aspra
ad laudes. Oculis patet subindè
portus. Perge: nec abstine, priusquam
ad summum venias. Apollo noster
Laurum porriget, & Novena turba
mox gratans studii feret coronam,
virtutis comitem, tuâque dignam.

Nob. & Humaniss. Dn. Respondenti, Amico & Auditori suo perindustrio, de specimine Academicô hôc ex animo grat.

Augustinus Henricus Faschius, D. P.P.

MAteriam raram tractas de gibbere doctè,
Apprecor, hinc surgat laus quoque clara Tibi.

Hoc pauxillum ὁλοψύχως effundebat

M. Johann. Weise / *Phil. Adj.*

QUid rectum & curvum hoc evolvit Jure peritus
Et Medicus. Quæris: Sidere sed parili?
Quidni: Namque illi dat Justinianus honores,
Et Tibi Galenus, crede mihi, dat opes.

Invita licet Minerva Clarissimi Dn. Auctoris Respondentis, Fautoris atque Amici sui, specimini egregio applaudere debuit

M. Jo. Andr. Schmidt / Adj.

F I N I S.